

Henryk Bogacki

"L'Église", P. Faynel, Paris 1970 : [recenzja]

Collectanea Theologica 42/1, 196-197

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wykazują szczególną kompetencję np. w problemach społecznych, gospodarczych, kulturowych, zawodowych itp. Zasada konieczności stałego reformowania Kościoła stosuje się także do nauczania kościelnego. Winno ono respektować prawa sumienia ludzkiego i nieść mu pomoc w rozwiązywaniu konfliktów. Trzeba jednocześnie pamiętać, że tylko takie sumienie jest prawdziwie żywe, które coraz bardziej uświadamia sobie potrzebę pogłębiania i oczyszczania.

Teologowie protestujący wobec zjawisk życia kościelnego muszą umieć znieść protest wysuwany pod ich adresem przez młode Kościoły trzeciego świata. Häring uznaje tę krytykę za szczególnie owocną dla odnowy teologii moralnej. Teologia jest bowiem nadal zbyt uwiakłana w problematykę europejską, w dodatku — Europy wczorajszej. Obecnie winna uwzględnić różnorodność kulturową, aby rzeczywiście służyć Kościołowi powszechnemu.

Zasady wyłożone przez Häringa ułatwiają odróżnienie słusznego protestu od bezsensownego. Książka prawdopodobnie nie będzie podobać się ani radykalnym nowatorom, ani upartym konserwatystom. Jednakże podaje trafne kryteria, niezbędne dla orientacji w konfliktach dzisiejszego Kościoła.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Johann REIKERSTORFER, *Offenbarer Ursprung. Eine Interpretation der Anthropologie Carl Werners*, Wien 1971, Verlag Herder, s. 157.

Zaciekawienie dziejami teologii XIX-wiecznej wydobło z zapomnienia postać teologa austriackiego C. Wernera (1821—1888), jednego z najwybitniejszych przedstawicieli szkoły A. Günthera¹. Zainteresowania teologiczne Wernera dotyczyły w głównej mierze zagadnień antropologicznych. Dostrzec można u niego wyraźną kontynuację i rozwijanie antropologii Günthera. W przeciwieństwie jednak do jego dualistycznych koncepcji, Werner podkreśla osobowość jedność człowieka oraz przedstawia człowieka jako syntezę, a nawet centrum wszystkich bytów stworzonych. Reikerstorfer umiejętnie wydobyl i przedstawił treść zawikłanych spekulacji Wernera, dzięki czemu wzbogacił naszą znajomość teologii ubiegłego wieku.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

P. FAYNEL, *L'Église*, Paris 1970, Desclée, 2 t., s. 288 + 248 (*Le Mystère Chrétien — Théologie Dogmatique*).

Od dawna występuje wielkie zapotrzebowanie na podręczniki teologii dogmatycznej uwzględniające dorobek nauk teologicznych ostatnich lat. Niestety potrzeby te nie są zaspokajane. Dotyczy to szczególnie eklezjologii. Corocznie w tej materii ukazuje się tysiące książek publicystycznoteologicznych oraz setki cennych naukowych studiów szczegółowych. Natomiast dotąd nie można wskazać podręcznika zasługującego na rekomendację.

Tym większe zainteresowanie wzbudza dwutomowa eklezjologia, wydana w serii podręcznikowej *Le Mystère Chrétien*. Dzieło podzielone jest na dwie części. Pierwsza (można ją nazwać historyczną) przedstawia „objawienie misterium Kościoła” (*La révélation du mystère de l'Église*, I 1—166). Druga, wypełniająca resztę dzieła, stanowi traktat dogmatyczny, prezentujący w systematycznym układzie całość nauki o Kościele (*Partie dogmatique: la théologie de l'Église*, I 167—288, II 1—248).

¹ Joseph Pritz, *Der Mensch als Mitte. Leben und Werk Carl Werners*, t. I: *Leben und Werk in geschichtlichem Zusammenhang*, Wien 1968, Verlag Herder, s. 492; por. *Collectanea Theologica* 40(1970) z. 1, 173—174.

Część historyczna przedstawia najpierw objawienie Kościoła w Piśmie św. (*La révélation de l'Église dans l'Écriture*, I 3—99). Szczególną uwagę zwraca autor na to, że objawienie Kościoła dokonało się przez jego realizację, a nie poprzez teoretyczne poczenia. Autor kolejno przedstawia etapy realizowania opisane w księgach Starego Testamentu, w ewangeliach synoptycznych i Dziejach Apostolskich, u św. Pawła, u św. Jana, a wreszcie w innych pismach nowotestamentowych. Faynel zbiera w uproszczonej syntezę wyniki dociekań egzegetycznych wykorzystując najnowszą literaturę przedmiotu.

W tej samej części szeroko traktuje dzieje rozumienia misterium Kościoła w tradycji (*Le mystère de l'Église dans la tradition*, I 101—166), odróżniając okres patrystyczny od epoki systematyzacji teologicznej (w. XII—XX). Zadanie autora jest tu trudniejsze, gdyż dzieje eklezjologii nie są należycie opracowane. Wskutek tego Faynel znacznie więcej może powiedzieć o eklezjologii ojców Kościoła (I 103—144) niż o następnym okresie, kiedy spory eklezjologiczne nabierały większej żywości (I 145—166). Przegląd jest niezwykle zwięzły, np. całkowicie pomija zagadnienie koncyliaryzmu, choć jego koncepcje przez wiele wieków zabarwiały kierunki eklezjologiczne, a ożywione zainteresowania problematyką koncyliarną dostarczyły w naszych czasach wiele cennych opracowań.

Część dogmatyczna składa się z dwóch sekcji. Pierwsza koncentruje się głównie na istocie misterium Kościoła (*Le mystère de l'Église*, I 169—288), druga zaś zajmuje się jego posłannictwem (*La mission catholique de l'Église*, II 1—248). Misterium Kościoła przedstawione jest od strony aspektu wewnętrznego — trynitarnego (lud Boży, oblubienica i Ciało Mistyczne Chrystusa, świątynia Ducha Świętego) oraz instytucjonalnego — hierarchicznego (Kościół widzialny i niewidzialny, Kościół świętych i grzeszników, hierarchia, świeccy). Sekcja dotycząca posłannictwa Kościoła koncentruje się na czterech zasadniczych tematach: istota i cechy charakterystyczne posłannictwa, sakrament zbawienia, wykonywanie posłannictwa przez potrójną posługę (słowo, sakramenty, jurysdykcja), stosunek do wartości doczesnych.

Przegląd układu podręcznika świadczy o dość dobrej i spójnej konstrukcji traktatu eklezjologicznego. Dotąd jeszcze nikt nie zdołał stworzyć dobrego podręcznika w tej dziedzinie, a dzieło Faynela stanowi ważny krok naprzód w stosunku do podręczników dotychczasowych. Nie można mu już zarzucać, że przedkłada „hierarchologię”, gdyż nie pomija żadnego z wątków niezbędnych we współczesnym podręczniku eklezjologii. Najwyżej trzeba stwierdzić, że zagadnienia potraktowane są sumarycznie, a wywody ograniczone są do najpotrzebniejszych elementów, bez wnikania w subtelniejsze problemy. Pod względem dydaktycznym jest to niewątpliwie zaleta. Walory dydaktyczne powiększa przejrzysty układ graficzny. Książkę Faynela należy ocenić jako udaną próbę stworzenia podręcznika eklezjologii. Wydawnictwo zrezygnowało z kontynuowania serii podręczników *Le Mystère Chrétien*, co wymownie świadczy o trudności pisania dzisiaj podręczników teologicznych.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Dietrich BONHOEFFER, *Das Wesen der Kirche*, wyd. Otto Dudzus, München 1971, Chr. Kaiser Verlag, s. 79.

W r. 1932 D. Bonhoeffer poświęcił 20 godzin wykładowych zagadnieniu istoty Kościoła. Manuskrypt wykładów zaginęł. Dla zrekonstruowania ich treści wydawca posłużył się zapiskami dwóch słuchaczy². Czytelnik otrzymuje więc w zasadzie tylko streszczenie, a zaledwie trzy krótkie ustępy

² O. Dudzus odtworzył w podobny sposób wykłady Bonhoeffera z r. 1933 na temat chrystologii: D. Bonhoeffer, *Wer ist und wer war Jesus Christus?*, München 1962.